

Aandachtspunten rond het bezoeken van alleengaanden

Deze notitie is ontstaan naar aanleiding van veel situaties waarin binnen kerkelijke contacten misbruik werd gemaakt van de positie, leidend tot het misbruik maken van personen. Hoewel het onderwerp veel breder kan worden ingevuld is hierin gekozen voor de invalshoek: bezoeken van 'alleengaanden'.

De inhoud van dit document is ook van toepassing op personen die op het moment van bezoek alleen aanwezig zijn. Ook zou dit van toepassing kunnen zijn op personen die ervaren dat de gesprekspartner een zekere macht over hen heeft. In die laatste situatie is ook een gesprek met meerdere personen geen garantie voor het gevoel van 'veiligheid'.

Doel

Deze handreiking wil handvatten bieden waardoor de kans op (seksueel) misbruik in pastorale of diaconale contacten wordt voorkomen, dan wel gereduceerd. Natuurlijk is het ons streven dat dergelijke situaties worden uitgesloten. De werkelijkheid is echter weerbarstig en de zonde is soms volop aanwezig. Reden om serieus werk te maken van afspraken en een transparante werkwijze rond dit onderwerp.

De handreiking beoogt de volgende concrete effecten:

- voorkomen van seksueel misbruik of intimidatie wegens **verleiding door de ambtsdrager**,
- verkeerde verleidingen of **verwachtingen van het gemeentelid** te voorkomen.
- **angst voor misbruik of intimidatie** bij het gemeentelid te reduceren. Vooral voor mensen die in het verleden negatieve ervaringen hebben gehad op dit gebied kan dit heel belangrijk zijn.
- **schijn** van ongewenste intimiteiten te **voorkomen**. Denk hierbij ook aan voorkomen van **onterechte beschuldigingen**, welke ook zeer schadelijk kunnen zijn voor zowel de persoon in kwestie als voor de kerk.

Aandachtspunten

Als ambtsdrager kom je niet namens jezelf op bezoek. Je hebt immers een ambt in de gemeente ontvangen. Je komt dus namens de gemeente, je komt zelfs **namens Christus**. Het is goed om dit voor ogen te hebben wanneer je een bezoek aflegt. Bij je ambt hoort een

bepaalde stijl. De stijl van 'het Koninkrijk'; zuivere motieven en een zuiver hart. Dit mag je uitstralen op veel manieren.

Daarnaast een aantal aandachtspunten rond dit onderwerp:

- a) Het bezoeken door meerdere ambtsdragers aan een alleengaande is een ongeschikte oplossing om probleem rond misbruik te voorkomen. De kans op een vloeiend en vertrouwelijk gesprek wordt hierdoor sterk verlaagd. Dit werkt **ongemakkelijkheid** bij de gesprekspartner in de hand, het gesprek kan snel de sfeer van een verhoor krijgen; je bent blij als het weer voorbij is. Uitzonderingen daargelaten, is dit een klacht die van veel alleengaanden wordt gehoord.
- b) Toch samen op huisbezoek? Het is mogelijk met twee ambtsdragers een bezoek te brengen aan twee of meer alleengaanden. Een dergelijk **groepsgesprek** vraagt echter wel om onderling vertrouwen tussen alle gesprekspartners. In veel gevallen is dit echter teveel gevraagd. De kans is aanzienlijk dat de persoonlijk en meer gevoelige onderwerpen niet besproken kunnen worden. Dit wil niet zeggen dat daarmee het groepsgesprek niet zinvol kan zijn, integendeel. Een individueel vervolg zal dan echter vaak nodig zijn, maar is dan ook makkelijker.
- c) Vermijd *close* contact. Een zoen past niet bij de positie van de ambtsdrager, zelfs wanneer het een goede bekende betreft. **Een handdruk volstaat** voor het doel van het gesprek en kan veel zeggen.
- d) Wanneer troost of bemoediging een plek heeft in het gesprek is het goed te beseffen **dat taal krachtig genoeg is** om deze emotie te uiten. Fysiek contact is niet noodzakelijk. In sommige gevallen kan hier toch voor worden gekozen. Een hand op de schouder of onderarm volstaat dan als grens. Het heeft de voorkeur om ook dit in het gesprek een plek te geven. Bijv: helpt het je als ik nu je hand vasthoud?
- e) Wees ervan bewust dat je als ambtsdrager niet altijd bewust bent van de **gevoelens** die je bij de ander oproept (positief en negatief), hoe je gedrag wordt geduid, of welke **associaties** je gedrag met zich meebrengt.
- f) Onbedoeld kunnen nare herinneringen worden opgeroepen, of grote verwachtingen ontstaan ten aanzien van een vriendschaps- of liefdesrelatie.
- g) Het is ook mogelijk dat iemand zich ongemakkelijk voelt bij de gedachte dat de ambtsdrager geïnteresseerd lijkt in een dergelijk contact. Het dragen van een trouwring biedt onvoldoende zekerheid in deze.

*Ter nuancering: lang niet altijd zijn deze gevoelens objectief. De kans bestaat dat de ambtsdrager slechts een object is waarop de gevoelens worden **geprojecteerd**. Het is dus onnodig om je gevlaid te voelen wanneer een aan je toevertrouwd gemeentelid grote verwachtingen van je heeft in deze – Je mag dankbaar zijn wanneer iemand grote verwachtingen heeft van Christus.*

- h) In veel gevallen van seksueel misbruik is het slachtoffer een vrouw of meisje. Dit neemt niet weg dat dit ook bij mannen of jongens het geval kan zijn! Dit wil niet zeggen dat de **voorkeur** voor een **gesprekspartner** daarna altijd uitgaat naar iemand van hetzelfde geslacht. Probeer dit in alle openheid helder te krijgen. Voorkomen van misvattingen of vervelende gevoelens is beter dan genezen. Zorgvuldigheid is daarom belangrijk, aan de andere kant is krampachtigheid in de omgang niet bevorderlijk voor het wederzijds opbouwen van vertrouwen. Een goede balans is soms lastig, maar wel nodig.
- i) Soms kan het helpen om **samen met een vrouw (bijvoorbeeld je eigen vrouw)**, de bezoeken te brengen of de gesprekken te voeren. Wanneer je niet met je eigen vrouw gaat, verlegt dit overigens het vraagstuk naar deze samenwerking. Een dergelijke constructie vraagt wel om een kerkenraadbesluit op dit punt. Vooral het punt van geheimhouding mag daarin aandacht krijgen.
- j) Denk ook aan de **locatie** waar het gesprek gehouden wordt. Soms is het huis of de kamer van het gemeentelid niet ideaal, in fysiek of gevoelsmatig opzicht. Het eigen huis van de ambtsdrager of de kerk kúnnen alternatieven zijn.
- k) Verder kan het verstandig zijn om de ruimte **zichtbaar** te houden van buitenaf. Zorg ervoor dat de gordijnen of luxaflex (iets) open zijn. Tenzij dit niet past wegens privacyoverwegingen.
- l) Ook kan het goed zijn om in de **ruimte** een plek te zoeken die **niet bedreigend** kan overkomen. Zorg ervoor dat je niet een eventuele 'vluchtroute' blokkeert. Zodat de gesprekspartner zich niet in een hoek gedreven voelt.
- m) Tijdens het bezoek kan het goed zijn om te **vertellen wat je doet**. Als je naar het toilet gaat, vertel dit dan voordat je opstaat. Als je een schilderij of foto wilt bekijken, benoem dit dan tevoren. Dit wekt vertrouwen en maakt de kans op onvoorspelbaarheid en angst kleiner.

Bespreek het met de betrokkene

Alleen of samen op bezoek heeft voor en nadelen. Voor jezelf en voor het gemeentelid. Beslis hierin niet óver mensen, maar geef de personen de gelegenheid er zelf hun mening over te geven. Dit vraagt enige **subtiliteit** om mensen niet in verlegenheid te brengen. Sommigen durven moeilijk hun mening hierover te geven, omdat het een gevoelig onderwerp is.

Ook het punt van **geheimhouding** en vertrouwen kan hierin een rol spelen. In principe is er niets op tegen dat een echtgenoot van een ambtsdrager aanwezig is bij vertrouwelijke gesprekken. In veel huwelijken worden de onderwerpen in eenheid besproken. Weer andere ambtsdragers zijn hier terughoudender in. Duidelijk beleid op dit punt is belangrijk. Het is verstandig de samenstelling van het bezoek vrijmoedig voor te leggen aan het gemeentelid. Geef wel de ruimte om hier eerlijk op te reageren en vang ook non-verbale signalen op.

Reflectie binnen Kerkenraad en Diaconie

Binnen kerkenraad en diaconie zou dit onderwerp regelmatig onderwerp van bespreking moeten zijn. Iedere ambtsdrager zou in staat moeten zijn te **reflecteren** op de eigen gevoelens en hier verantwoordelijk mee omgaan. Veiligheid gaat in deze voor alles. Dit vraagt om openheid en confrontatie. Bovenal vraagt dit om gebed voor een heilige levenswandel, en een stimulans om de gemeente hiertoe op te wekken. Diaconaal Steunpunt en Steunpunt Gemeenteopbouw kunnen hierbij ondersteunen.

Dit onderwerp kent zowel diaconale als pastorale kanten. De problematiek daarachter raakt iedereen. Samenwerking, vertrouwen en openheid zijn van groot belang. Wanneer je in jouw gemeente geconfronteerd wordt met misbruik, neem dan contact op met Meldpunt Misbruik (www.meldpuntmisbruik.nl).